

שיעור כללי

בדין משחק בקוביה

- בשיעור היום נעסוק בעז"ה בביאור דין משחק בקוביה והשקלא וטריא בגמ' ובכמה נפק"מ להלכה. נלמד את סוגייתנו וסוגיות מקבילות ונעיין בדברי ראשונים ואחרונים.

סוגייתנו

- ראה סוגיית הגמ' אצלנו לא. "אינה נוהגת אלא בראיין להעיד ובגמ' עד 'ורבנן הוא דפסלוהו'. ועיין תוס' ד"ה ורבנן.
- ראה דברי הרשב"א בסוגיין ובדברי הריטב"א.
  - להבנת דברי הרשב"א עיין לקמן מא. [שורה שלישית מלמעלה] 'מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן'. עד 'ולרבי יוסי דאמר בדרבנן נמי נחתינן לנכסיה'.
  - וראה חידושי חתם סופר לקמן לב: מה שכתב בענין.

סוגיות נוספות

- ראה סוגיית הגמ' יומא עג: במשנה 'יום הכיפורים אסור' ובגמ' שם עד דף עד. 'לאו בר הגדה כלל'.
- ראה סוגיית הגמ' במסכת סנהדרין כד: במשנה 'ואלו הן הפסולין' ובגמ' שם עד כה. 'לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה'.
- ועוד בגמ' סנהדרין כה: [למעלה] 'מיתבי המשחק בקוביה' עד סוף הברייתא שם.

מראי מקומות נוספים בדברי האחרונים והפוסקים

- ראה מה שכתב הש"ך בסי' לד סעיף קטן לג'.
- ראה מה שכתב השו"ע סי' לד סעיפים ל' ו-לא'. וסמ"ע שם.
- וראה חזו"א חו"מ ט' ס"ק ב'.
- ועוד עיין מה שהקשה על הרשב"א בשמעתא פ"ז ג'.

חידושי הרשב"א מסכת שבועות דף לא עמוד א

מ"ד מלך אבל משחק בקוביא מחזי חזי ורבנן הוא דפסלוהו. תמיה לי מ"מ כיון דפסלוהו רבנן ואפילו יגיד לא יתחייב הלה ממון למה יגיד והלא לא חייבתו תורה אלא במפסיד לתובע ממון בכפירתו, ומתוך הדחק יש לי לומר דמשחק בקוביא ופסולין דרבנן אף על פי שאין מוציאים ממון בעדותן מהני עדותן דאי תפיס ואפי' בעדים לא מפקינן מיניה, ומההיא שמעינן להא, ואי נמי אפשר דרב פפא ורב אחא פליגי בפלוגתא דר' אלעזר ב"ר שמעון ורבנן בדבר הגורם לממון אי כממון דמי או לא [לקמן לב.], דרב פפא סבר כממון דמי והלכך אלו העיד זה שמא האחר יתבייש שאינו יכול להעיז פניו בפני עד זה וכיון דמדאורייתא כשר והוא גורם לממון חייב משא"כ בקרובין ופסולין דאורייתא דאין חייבין בכך לפי שאינם חייבין להעיד מדאורייתא, ורב אחא סבר דלאו כממון דמי וכיון דפסלוהו רבנן הרי הוא כפסולין דאורייתא ולא אמרי' דילמא מיסתפי ומודה, כנ"ל. ועדיין אינו מתיישב בעיני דהא אמרי' לקמן הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה ואמרי' חשוד מאן אילמא לזה כו' ולימא ליה מי יימר דמשתבעת, והכא נמי מדינא דאורייתא הוה ליה למשקל בלא שבועה ככל מחויב שבועה שאינו יכול לישבע דמשלם ואין שכנגדו צריך לישבע אלא דרבנן תקנו לחשוד ואפ"ה כיון שזה אינו מפסידו להדיא דשמא לא ישבע אפ"ה פטור, זה שאין מקבלין עדותו כלל לא כ"ש שיהא פטור, וצל"ע.

חידושי הריטב"א מסכת שבועות דף לא עמוד א

למעוטי משחק בקוביא. פירוש נקט חדא מינייהו והוא הדין לכל שאר פסולי עדות דרבנן.

חתם סופר מסכת שבועות דף לב עמוד ב

מיהו לפע"ד היה נראה לישב קו' תוס' לעיל ארב פפא בקיצור דודאי בתר דרבנן אזלינן לעולם וס"ל לרב פפא דמשכחת ליה משיבוע עדי משחק בקוביא כגון דאית ליה ע"א המחייבו שבועה דאורייתא ובי' משחקי בקוביא ואם כן מן התורה מחויב לשלם מפני עדים המשחקים נהי דרבנן פסלום להוציא ממון על ידיהם מ"מ א"א להשביעו להכחיש העד א' כיון דמדאורייתא איכא ב' סהדי דחייב לו ומשוילי"מ ולכל הפחות שכנגדו נשבע ונוטל וכשהוא חשוד ג"כ משלם ושפיר ממעט רק מלך ולפי"ז איכא למימר דמלך מדאורייתא חזי ורבנן פסלוהו משום מעשה דינאי המלך בסנהדרין י"ט ע"א ומודה רב פפא דכל לא חזי מדרבנן פטור אלא דשאני משחק בקוביא דמשכחת כנ"ל מיהו במתני' וגמרא דמסכת הוריות ח' ע"ב משמע דמדאורייתא לא חזי וצ"ע ודו"ק:

ש"ך חושן משפט סימן לד

נראה דכל הפסולים מחמת עבירה, כשרים כשחזרו בתשובה הראויה להם, אפילו בעדות שראו בשעה שהיו פסולים בעבירה, ולא בעינן בזה תחילתו וסופו בכשרות

שולחן ערוך חושן משפט הלכות עדות סימן לד

סעיף ל

מאימתי חזרת המשחקים בקוביא, משישברו פספסיהם (פי' כלי השחוק הנזכר והם הקוביאיות) ויחזרו בהם חזרה גמורה (לו) {עו' עג'}

שלא יעשו אפילו צחנס.

סעיף לא

מאימתי חזרת מפריחי יונים, משישברו הכלים שצדין בהם ויחזרו בהם חזרה גמורה {עז} שאפילו במדבר לא יעשו. {סו} {עח} ויט' אומנים גסם כאן וצמחשקיס צקוביא (לו) עג' [כ"י צקס הרא"ש פ' זה צורכ].

עח] וי"א דגם כאן כו' צריכין להחזיר המעות כו'. הבי"ד וד"מ [סעיף מ"ג] כתבו כן בשם הרא"ש [המובא בציונים אות נ"ב] ואני כתבתי בדרישה ובהגד"מ [הגהות דו"פ אות י"ט], דאדרבה מדברי הרא"ש מוכח איפכא, דדוקא למ"ד דפסול משחק בקוביא הוא משום דהו"ל אסמכתא דלא קניא כלל, או במלוה בריבית או טבח שבכל אלו יש איסור גמור בהמעות מדאורייתא, הצריכו להחזיר ע"ש. וכן מוכח מדברי מישורים נ"ב ח"ד שכתב ז"ל, שצריך להחזיר המעות שהרויח בקוביא דאסמכתא הם, וי"א דלא צריך וזהו עיקר, עכ"ל. וד"מ מ"ג הביאו:

חזון אי"ש חו"מ סי' ט ס"ק ב'

בקוביא ואפשר דריש ליה ארצבי כיון דסוף סוף לא הפסידו וכדאמר בפשיטות יומא ע"ד אי אלא דמתני משמע ליה דמשמע מנך דלא חזו מדאורייתא ולא משחק בקוביא, וזה נראה דעת הרי"מ פ"י מהי שבוטות ה"א וכי"מ שם כתב משום דהוא נהרא והחזיק דרצבי קשיש עפי דנימו ר"י כבר הוה אדם גדול כדאמר צ"ק מ' אי ונקדושין כ"ע צ' שדר צרי לגבי אביו ואביו השבו מאד כדאמר קדושין שם ורי"ס תלמוד רבא ונכדיה אמר חולין ל"ג אי דריש כו' יתוב קמי דרצבי ומשמע כתלמוד לפני רב, ומיכו י"ל דהרי"מ פסק כרצבי משום דסוגיא ל"ג צ' וסוגיא דיומא ע"ד אי כרצבי.

שב שמעתתא שמעתתא ז פרק ג

אמנם במה שכתב הרשב"א בחידושו בטעמא דרב פפא במשחק בקוביא כיון דמדאורייתא מחזי חזי והלא אינו מפסיד כלום בשתיקתו כיון דהוא פסול מדרבנן והעלה בטעמא דמלתא משום דבכל הני פסולי דרבנן מהני תפיסה, ואיכא למידק בהא דתנן פרק שבועת העדות (ל"ג ב') משביע אני עליכם שתבואו ותעידוני שהדליק גדישי בשבת פטור ע"ש, ומשום דלאו כפירת ממון הוא דקים ליה בדרכה מיניה פטור, וכיון דבקים ליה בדרכה מיניה מהני תפיסה, וכמ"ש רש"י בפרק הפועלים (צ"א א') ע"ש, דקים ליה בדרכה מיניה אינו אלא דב"ד לא מחייבי משום שתי רשעיות אבל מחויב הוא לצאת ידי שמים ואם תפס לא מפקינן מיניה ע"ש, וא"כ לחייב קרבן שבועה דהוי ליה כפירת ממון כיון דמהני בעדותו לתפיסה וכמו במשחק בקוביא, וכן תיקשי בהא דאמרינן פרק שבועת העדות דף ל"ג, א' איבעיא להו משביע עדי קנס מהו כו', ת"ש חצי נזק ע"ש, והא בחצי נזק דעת הראב"ד (פ"ט נזק"מ הי"א במ"מ שם) אפילו מודה ביה מהני תפיסה, ומשום דקרן אית ליה גביה אלא דלא כייפי ליה בי דינא וכשתפס אידך לא מפקינן ואפילו תפס בסהדי, מה שאין כן בשאר קנסות, וכ"כ הרשב"א בחידושו לבבא קמא פרק ג' [ל"ג א'] ע"ש, ואם כן היכי פשט ליה מחצי נזק, הא טעמא דמשביע עדי קנס דפטור אינו אלא משום דכי מודה מקמי דאתו סהדי מפטור, ובחצי נזק על כל פנים בתפס מהני וכל היכא דמהני לתפיסה מחייבי קרבן שבועה כמו במשחק בקוביא: